

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Summula Casuum Conscientiæ

In Qva Agitur De Præceptis Ecclesiæ, De Officio Confessarii, Ac De
Censuris

Petrus <a Sancto Josepho>

Coloniæ Agrippinæ, 1652

Capvt I. De primo Ecclesiæ præcepto, Quo iubemur Dominicis, & festis
diebus Missam audire.

urn:nbn:de:hbz:466:1-41572

Omnes Fideles &c Missas 2. ex praxi Ecclesia ubique recepta, quam Catholici omnes vim legis habere existimant Ratio verò institutionis est, quia cum Ecclesia Festa instituerit ad colendum Deum, consentaneè ad hunc finem obtinendum iussit, vt tunc homines ab operibus seruilibus vacarent de quo diximus in Summularum parte, & Missæ Sacrificio deuotè interessent.

Hoc Præceptum cum sit de re grati, ita communiter intelligitur, vt obliget sub mortali. Quo fit vt sine causa legitima Sacrum de Festo omittens, peccet mortaliter toties quoties; et am si illud non prætermittat ex contemptu, aut praua consuetudine, sed ex mera negligentia vel vt studio, aut rei alteri non necessaria operam det. Nec excusatur per se loquendo mortali, qui Missam omittit vt concioni intersit; cùm illa sit de præcepto, hæc tantum de consilio. Dico per se loquendo, nam interdum potest excusari, vt infra dicitur.

Quando festum aliquod die Dominica occurrit, vnum tantum peccatum mortale perpetrat, qui tunc sine causa Sacrum non audit. Quia etsi hic sint duo Præcepta Missam audiendi, ea non distinguuntur formaliter, sed tantum materialiter; cùm sub eadem ratione formali colendi Deum, idem vtroque præcipiatur. Vnde vtrumque violans vnum tantum peccatum committit.

Qui tamen ex voto, simulque ex Præcepto Ecclesia tenetur aliquo die Sacro interesse, duplicis peccati mortalis maculam contrahit, Missam tunc non audiendo: quia concurrunt duæ obligationes diuersæ rationis, altera Religionis, altera obedientiæ. Ad eum modum quo Sacerdos Beneficiarius officium diuinum sine causa legitima prætermittens, duo peccata mortalia committit, vnum contra Religionem, alterum contra iustitiam.

Hoc Præcepto audiendi Missam ligantur omnes baptizati, cuiuscunque sexus, conditionis, vel ætatis sint, modo ad

annos

annos discretionis peruenerint. Vnde ad hanc obligationem contrahendam requiruntur duæ conditiones, & sufficiunt; altera, ut quis sit baptizatus, nam ante baptismum homo est extra Ecclesiam, cuius proinde legibus teneri non potest; altera, ut ratione utatur, qui enim rationis usum nondum habent, vel eo priuati sunt, Præcepti capaces esse nequeunt.

Non potest certum tempus assignari, in quo infantes incipiant obligari ad obseruantiam huius Præcepti; cum usus rationis aliis citius, aliis tardiùs illucescat. Indicium autem erit eos obligari, cum primùm constabit eos discernere inter bonum, & malum, & esse capaces peccati mortalis; quod totum prudentia Confessarij relinquatur. Ex his autem constat, non esse audiendos qui dicunt, infantes non ligari hoc Præcepto, aliisque Ecclesiasticis ante annos pubertatis; hoc enim communi Theologorum sensui, & totius Ecclesiæ praxi omnino repugnat.

Præceptum audiendi Missam obligat omnibus diebus Dominicis, & Festis siue ab Ecclesia, siue ab Episcopo, institutis; siue per consuetudinem tacitè, vel expresse à Superioribus Ecclesiasticis approbatam, & tanquam obligantem sub peccato receptam, adhucque vigentem, inductis; hæc enim habet vim legis, quando legitimè præscripta est, ut alibi diximus.

Nemo tamen tenetur audire Missam diebus festis à Principe seculari, ob causam aliquam temporalem v. c. ob natiuitatem filij, vel ob partam victoriam institutis. Cum potestas ad hæc obligandi sit Ecclesiastica, & spiritualis, qualem non habent Principes seculares.

Festa quæ non à toto populo, sed ab aliqua illius parte seruantur, non obligant sub peccato ad Missam audiendam; ut sunt aliqua festa quibus Scholares à publicis Lectionibus vacare solent. Etsi enim dies illi eis concedantur in honorem alicuius Sancti, ut rebus

Diuinis melius vacent, non tamen, nisi ex consilio
Missam audire tenentur.

Et si populus laudabiliter concioni, & diuinis of-
ficiis diebus festis interfuit, ad hoc tamen non tenen-
tur sub peccato, cum nullum ea de re præceptum ex-
tet. Nec puto consuetudinem quæ fere vbiq[ue] viget
in Gallia, assistendi Vesperis, sub peccato obligat-
alis enim consuetudo nunquam est introducta,
sub peccato obligans, sed tantum vt ex deuotione
seruanda Neque Confessari, etsi pij & docti, ea de re
penitentibus scrupulum iniicere solent.

Licet rationi valde consentaneum sit, vt fideles sa-
pe Missam in propriis Parochiis audiant; Theologi
tamen communiter aduertunt, eum satisfacere præ-
cepto Ecclesie de audienda Missa, qui eam audit ex-
tra propriam Parochiam, siue in Parochia aliena, siue
in Ecclesiis Regularium, siue in aliquo oratorio pri-
uato, vt constat ex communi consuetudine vbiq[ue]
recepta, & à Summis Pontificibus, etiam Romæ, ap-
probata.

Notandum tamen ex Bulla Leonis X. omnes Christi-
fideles vtriusque sexus, qui non contempto proprio
Parocho, in Ecclesiis Mendicantium Dominicis &
aliis Festis diebus Missas audiunt, satisfacere præ-
cepto Ecclesie de audienda Missa. Ex qua limitatione
videtur intelligi, eum qui per contemptum proprio
Parochi Missam audit in Ecclesiis Mendicantium,
non modo peccare mortaliter ratione contemptus,
sed etiam non satisfacere præcepto Ecclesie de au-
dienda Missa; adeoque teneri aliam in propria Paro-
chia audire, etsi aliqui oppositum sentiant.

Hoc autem intelligitur communiter de proprio &
formali contemptu, vt si coniunctus sit cum verbis
contumeliosis in Parochum iactatis. Vnde falluntur
qui putant, eum non satisfacere præcepto Ecclesie
de audienda Missa, qui sine licentia Parochi Missam
audit in Ecclesiis Mendicantium, cum aliud sit pro-
prium Parochum contemnere, aliud licentiam ab eo
non petere, vt perspicuum est.

ARTICVLVS II.

Ad quid hoc Præceptum obliget.

PRÆCEPTVM Ecclesia non obligat nisi ad audiendam unam Missam, etiam in die Natalis Domini. Nec ut huic præcepto satisfiat, refert an sit Missa latina, an græca; vel alterius Idiomatis ab Ecclesia approbati: neque an sit Missa propria illius diei, sufficit enim dummodo Missam audias.

Ex præcepto audiendi Missam tenemur integram Missam audire, adeo ut sit peccatum mortale partem illius notabilem, sine causa omittere. Est autem difficultas quam pars Missæ notabilis censeatur, qua in re varij sunt dicendi modi sed ille videtur probabilior, & in praxi sequendus qui ait, omissionem Evangelij cum antecedentibus sufficere ad peccatum mortale, etsi reliqua omnia audiantur.

Quamquam non caret probabilitate quod aliqui aiunt, non esse obligationem audiendi duo Evangelia in vna Missa, adeoque satisfieri præcepto Ecclesiæ, si quæ immediatè sequuntur post primum Evangelium audiantur, cum reliquis vsque ad vltimum Evangelium inclusivè. Verùm hoc in praxi minimè consulendum arbitror, cum non careat periculo. Quod autem aliqui dicunt, eum qui Evangelium non audiuit, satisfacere si priuatim illud recitet, minimè audiendum est; cum hæc recitatio non possit spectare ad integritatem Missæ.

Etsi non pauci existiment, eum satisfacere Præcepto Ecclesiæ de audienda Missa, qui audit priorem partem Missæ ab vno sacerdote, posteriorem ab alio; oppositum tamen videtur nobis probabilius, tum quia tenemur vnâ & integram Missam audire, at certè ex duabus medietatibus duarum Missarum non coalescit vnâ & integra Missa; tum quia aliàs posset quis satisfacere huic præcepto, simul audiendo

primam medietatem vnius Missæ, & secundam medietatem alterius. Imò si vnus Sacerdos primam partem Missæ diceret, quamdiu alius recitat secundam, alius tertiam, & alius quartam, quatuor istas partes eodem tempore audiens, præceptum de audienda Missa censeretur implere; quod mihi valde absurdum videtur.

Licet non sit peccatum mortale aliquam partem minime notabilem Missæ scienter, & sine causa omittere, est tamen peccatum veniale, eoque grauius quo pars omissa est maior. Verum excusantur qui aliquas Missæ particulas coguntur prætermittere, ut Thus, vel ignem deferant, aliaue ministeria exequantur.

Ut satisfiat præcepto audiendi Missam, requiritur præsentia corporalis, ea tamen non sufficit, nisi ad id quod agitur attendatur, ita vt vel verba audiantur, vel ceremoniæ videantur, vel si neutrum percipi potest, ad res diuinas quæ tractantur, attentio feratur. Vnde cæcus satisfacit verba audiendo, surdus ceremonias videndo; qui verò simul cæcus, & surdus est ad rem sacrâ quæ peragitur attendendo; quantum saltem sufficit, vt censeatur sacrificio moraliter præfens.

Aliquorum est sententia non improbabilis, eum satisfacere huic præcepto, qui toto tempore Sacri voluntarie distrahitur, non attendendo ad ea quæ peraguntur, dummodo non faciat opus aliquod externum incompatible cum præsentia modesta & religiosa Sacrificio debita. Verum sententia opposita vt longè tutior est, ita & probabilior, ac communior; adeoque in praxi sequenda, vt in simili dictum est in Idea Theologiæ Moralæ, vbi de horis Canonicis. Ecclesia enim præcipit assistentiam moralem, & religiosam, qualis non est si animus continuo ad alia distrahitur; ita vt ad mysterium quod celebratur nullo modo attendat.

Nec propterea existimes, eum non satisfacere præcepto

cepto audiendi Missam, qui quamdiu Sacrificio assistit, horas Canonicas persolvit. Quamvis enim hinc intentio ad Missam requisita paululum minuatur, adhuc tamen mediocriter attentio ad illam potest adhiberi; quod sufficit ut satisfiat præcepto de audienda Missa, sicut etiam sufficit Præcepto de horarum recitatione, si recitans mediocriter attentus sit.

Non tamen puto eum Præcepto satisfacere, qui quamdiu Missa celebratur peccata sua confitetur, ita ut interim notabilis pars Missæ præterlabatur. Ille enim tunc non censetur moraliter præsens Sacrificio, cum ad illud nullomodo attendat. Et idem dic de illo qui tempore Missæ conscientiam suam adeo accuratè examinatur, ut non attendat ad ea quæ à Sacerdote peraguntur, adeoque non nisi corpore sit præsens Sacrificio

Ut satisfacias Præcepto audiendi Missam, non opus est ut habeas voluntatem expressam tali Præcepto satisfaciendi. Unde si audis Sacrum cum attentione debita, satisfacias Præcepto, etsi ignores esse diem festum, adeoque careas voluntate expressa satisfaciendi: siquidem non obstante tali ignorantia, id quod præceptum est liberè exequeris.

Quod si quis sciens esse diem festum. Sacrum cum sufficienti attentione audiat, expressè tamen intendat non satisfacere Præcepto Ecclesiæ, tunc aliqui probabiliter existimant, eum tali actu Præcepto non satisfacere, adeoque teneri aliud Sacrum audire. Verum etsi ille ex communi sententia peccet mortaliter contra præceptum naturale divinum, quo tenemur obedire Superiori iusta præcipienti, probabilius tamen videtur, eum præcepto Ecclesiæ satisfacere; eo quod voluntas illa qua vult præcepto non satisfacere, non impedit quin ponatur actus præceptus, nimirum auditio libera Missæ. Non enim præceptum est, ut Missam audiendo intendas satisfacere præcepto Ecclesiæ, sed tantum ut actu Missam cum libertate, & attentione requisita audias.

Communis est sententia, hominem posse interdum

fatisfacere præcepto per actum de se bonum, ex circumstantia tamen aliqua ab operante vitiatum, ut si quis cum tenetur dare eleemosynam, eam det ex vanagloria. Atque hæc generalis doctrina facile applicari potest ad Missæ auditionem, si ut per illam præcepto satisfiat, nulla requiritur attentio, vel devotio in æterna ut quidam arbitrantur. Imò in communi sententia, quæ exigit attentionem internam, illa duo simul coherere possunt, nimirum quod quæ ex pravo fine v. c. ad furandum, Ecclesiam adeat, & quod Missæ cum sufficienti intentione intersit. Unde ille implet præceptum Ecclesiæ, etsi peccet mortaliter.

Famuli, & pueri qui ab heris, & parentibus in Ecclesia detinentur inuiti, quandiu Missa celebratur, aliàs non audituri, peccant mortaliter ob pravam illorum affectum: at nihilominus præcepto satisfaciunt, si cum attentione requisita intersint. Si tamen omnino per vim, voluntate eorum positivè renitente, retinerentur, Præcepto nequaquam satisfacerent, quia talis præsentia non esset humana, & libera, quæ illis requiritur ad impletionem præcepti.

Possumus licitè Missam audire à Sacerdote, quem scimus versari in peccato mortali; imò & ab illo petere ut Missam celebret, si alius non adsit qui dignè sit celebraturus. Quia rem ex se bonam petimus, quam ille dignè exequi potest, si velit, & debet. Nec tenemur nos priuare commodo aliquo spiritali aut temporali, quod ex Missa speramus, ut peccatum proximi vitemus; sicut non tenemur abstinere à petitione mutui, etsi sciamus mutuam v. c. à nobis exacturum. Loquor de Sacerdote qui scilicet non habet impedimentum peccati mortalis, nam si præterea censura aliqua obstructus sit, an licitè Sacramenta ab eo peti possint, dicetur infra vbi de censuris.

ARTICVLVS III.

De causis ob quas à Missa audienda Fideles excusantur.

MVLTA sunt causæ excusantes à Præcepto Missam audiendi. *Primò excusat impotentia corporalis*, dum scilicet non potest quis ob ægritudinem locum adire in quo Sacrum celebratur, aut si potest, non tamen sine periculo morbum augendi, aut relabendi.

Secundo excusat impotentia moralis, cum scilicet non potest quis Missam audire, sine graui damno temporalis, proprio, vel alieno: quæ ratione excusantur custodes arcium, ouium, armentorum, vinearum, vetchores mercium, & similes, quando non possunt res sibi commissas sine periculo ad tempus dimittere, vt Sacro intersint. Quo modo etiam excusantur *nutrices*, quæ infantes quos lactant ad Ecclesiam deferre non possunt, nec sine periculo domi relinquere. Item *iter agentes*, quando si Sacrum audiant, periculum est ne socios itineris amittant, indeque damnum aliquod percipiant, quia viam ignorant, latrones timent, &c.

Tertiò excusat impotentia spiritualis, vt si quis sit excommunicatus, vel interdictus: ille enim etsi sit toleratus, non potest cum aliis communicare in diuinis, quamuis alij cum illo communicare possint, quando est toleratus. Hoc autem procedit, quando non stat per illum quin à censura absoluat, tunc enim peripicuum est eum non teneri audire Sacrum.

Sed quid si absolutionem obtinere negligat? Alii dicunt quòd etsi tunc peccet mortaliter, non procurando absolutionem à censura, cum potest eam obtinere; ex hypothese tamen quòd eam non procuret, non obligatur Præcepto audiendi Missam, adeoque contra illud non peccat Missam non audiendo. Et inde colligunt, carcere detentos non teneri

Missam audire, etsi non nisi per eos stet, quin ab e
vinculo se expediant. Quia Præceptum Ecclesie
audienda Missa non obligat ad tollenda eiusmodi
remota impedimenta, sed ut cum amota fuerint
Missam audiatur. Verum si hæc, & similia impedimen-
ta facile tolli possunt, & per meram incuriam non
tolluntur, durum videri potest quod ea non tol-
lens ut Missam audiat, cogitans de ea audienda, non
peccet contra præceptum Missam audiendi, nec te-
neatur in confessione de eo arare, se die Festo Missam
non audivisse, cum facile posset.

Nonnulli probabiliter existimant, eum qui tem-
pore interdicti habet privilegium audiendi Missam
non teneri eam audire diebus Festis. Verum alij pro-
babilius oppositum docent, quia per interdictum
non tollitur præceptum, de audienda Missa, sed ap-
ponitur impedimentum excusans ab impletione il-
lis præcepti. Quare ablato per privilegium eo in-
pedimento, iam præceptum incipit de novo vi-
suam exercere, & obligare. Nec mirum quod quis
teneatur uti suo privilegio, quando usus ille est ne-
cessarius, ut impleatur præceptum sub mortali obli-
gans, ut hic contingit.

*Ab hoc Præcepto excusat non solum impotentia spiri-
tualis propria, sed etiam aliena.* Unde mater filia pe-
riculum timens, si Ecclesiam adeat, potest cum illa
domi manere, quandiu Missa celebratur. Puella vero
honestaque scit se inhonestè concupiscendam, si
ad templum vadat, potest ut ruinam proximi ca-
veat, ab auditione Sacri interdum abstinere; non
tamen ad id tenetur, cum utatur iure suo. Dico in-
terdum, nam longo tempore ab ingressu templi ab-
stinere, ad vitandum peccatum alterius, nullo modo
licitum videtur.

*Quarto excusat obedientia, ut cum famulus Missam
omittit, ne heri morosi à quo alias malè habere-
tur, iussa detractet. Si tamen nullum imminet
græve incommodum, tenetur famulus Missam au-
dire.*

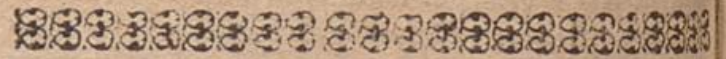
dire, potius quàm quod ab he'o ipsi præceptum est, exequi. Hinc etiam non debet fœmina Missam die Festo omittere, etsi timeat se propterea à marito verbis duriusculis excipiendam. Ea enim non est causa sufficiens, vt præceptum sub mortali obligans prætermitti possit.

Quinto excusat consuetudo, qua ratione excusantur mulieres, quæ aliquo tempore post mortem mariti domo non exeunt. Quod aliqui ita extendunt, vt liceat viduis per integrum annum domi se continere, etsi interim Missam non audiant, si talis est loci consuetudo, vt sine iactura honoris citius exire non possint. Ex hoc etiam capite excusari possunt fœminæ, quæ aliquo longiori tempore à partu domo egredi non solent, iuxta loci consuetudinem; est opus citius sine periculo corporali foras prodire.

Sexto excusat charitatis opus, vt cum aliquis ne infirmum deserat, Missam omittit. Non est autem necesse vt infirmus sit in extremo vitæ periculo, sed sufficit quod grauius ægrotet, & medicamentum vel cibus ei porrigendus sit, circa tempus Celebrationis Missæ, neque sine incommodo differri possit. Imò probabile est Præceptum audiendi Missam, cum sit merè humanum, non adeo stricte obligare, quin tibi liceat Sacrum omittere, quando grauius ægrotans instanter rogat ne eum deserat; ita vt non sine aliqua molestia, & animi anxietate absentiam tuam passurus sit.

Hinc autem à fortiori colligitur, hominem iuste excusari à Præcepto audiendi Missam, non modo quando tenetur ex Præcepto confiteri, nec potest vtrique Præcepto satisfacere, sed etiam quando sine graui damno spirituali, non potest differre cōfessionem alioqui minime præceptam, vt contingeret si quis in tubilæo non posset a grauibus peccatis absolutionem obtinere, nisi Sacrum in die Festo omitteret. In hoc enim casu aliisque similibus, Charitas

propria spiritualis ab obligatione seruandi Præceptum Ecclesiasticum de audienda Missa, sufficienter excusare videtur. Vnde etiam fit, vt si magna inter-
dum sit necessitas assistendi concioni (quia scilicet controuersia fidei à viro aliquo magni nominis tractanda sunt, & speras te non parum in fide confirmandum) obligatio Præcepti Ecclesiastici de audienda Missa, pro tunc probabiliter suspendatur, si-
trique simul vacare nequeas.

CAPVT II.

DE II. ECCLESIAE

PRÆCEPTO,

QVO IVBEMVR SEMEL IN ANNO
peccata confiteri.

MVLTA diximus de hac materia in Idea Theologiae Sacramentalis, verum ad maiorem eorum illustrationem, nonnulla hic dubia expendenda sunt.

ARTICVLVS I.

De Præcepto Diuino confitendi peccata.

QVI post Baptismum peccauit mortaliter, tenetur ex Præcepto Diuino peccata valide confiteri, saltem in articulo, aut periculo mortis, si habeat copiam Sacerdotis; cum enim Christus hoc Sacramentum tanquam medium ad salutem instituerit, vt sumitur ex Euangelio, & ex constanti Ecclesiae traditione; vel illud nunquam obligat, quod dici non potest, vel obligat saltem in mortis articulo.

Dico I eum qui post Baptismum peccauit mortaliter, teneri hoc Præcepto, vt innuam primo non dum bapti-